

ऐन संख्या :-	.....
--------------	-------

सोलुदुधकुण्ड नगरपालिकाको आधारभूत सरसफाइ तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्न बनेको
विधेयक, २०७५

नगर सभाबाट स्वीकृत मिति :-	२०७५ / /
----------------------------	----------

प्रमाणीकरण मिति :-	२०७५ / /
--------------------	----------

सोलुदुधकुण्ड नगरपालिका
सोलुखुम्बु जिल्ला
१ नं. प्रदेश

सोलुदुधकुण्ड नगरपालिकाको आधारभूत सरसफाइ तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्न बनेको
विधेयक, २०७४

प्रस्तावना

आधारभूत स्वास्थ्यप्रति नगरवासीहरूमा जागरुकता अभिवृद्धि गरी प्राकृतिक एवं मानव उत्पादित फोहोरमैलाको स्रोतमा न्यूनीकरण, पुनः प्रयोग, प्रसोधन, एवं विर्सजन तथा फोहोरमैलाको प्रभावकारी व्यवस्थापन गरी जनस्वास्थ्य एवं वातावरणमा पर्नसक्ने प्रतिकूल प्रभावलाई कम गरी सोलुदुधकुण्ड नगरपालिकामा स्वच्छ एवं स्वस्थ वातावरण कायम गरी सुन्दर, व्यवस्थित नगरपालिका बनाइ पर्यटकीय नगरीको रूपमा सबै नागरिकहरूलाई घर, आँगन, चोक, टोल र सडक सफा राख्ने वातावरण तयार गर्नका लागि नेपालको संविधान २०७२ को धारा २२६ बमोजिम सोलुदुधकुण्ड नगरपालिकाको दोस्रो नगरसभाले यो ऐनबनाएकोछ।

परिच्छेद १

प्रारम्भिक

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:** (१) यस विधेयक नाम "सोलुदुधकुण्ड नगरपालिकाको फोहोरमैला तथा सरसफाई व्यवस्थापन गर्न बनेको विधेयक, २०७४" रहेको छ ।
(२) यो ऐन नगरपालिका क्षेत्र भर तुरुन्त लागू हुनेछ ।
२. **परिभाषा :** विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेका यस ऐनमा,-
  - (क) "औद्योगिक प्रतिष्ठान" भन्नाले कुनै उद्योग, व्यवसाय वा सेवा सञ्चालन गर्ने उद्देश्यले कानून बमोजिम स्थापित कुनै कम्पनी, उद्योग, फर्म वा यस्तै प्रकृतिको निकाय सम्झनु पर्छ ।
  - (ख) "औद्योगिक फोहोरमैला" भन्नाले औद्योगिक प्रतिष्ठानबाट निष्कासन हुने हानिकारक तथा प्रदुषित फोहोरमैला सम्झनु पर्छ ।
  - (ग) "कन्टेनर" भन्नाले फोहोरमैला संकलन गर्ने प्रयोजनको लागि निश्चित स्थानमा राखिएको फोहोरमैला थुपार्ने भाँडो वा वाल्टिन र यस्तै प्रकारको अन्य कुनै वस्तु सम्झनु पर्छ ।
  - (घ) "कार्यपालिका" भन्नाले सोलुदुधकुण्ड नगरपालिकाको कार्यपालिकालाई सम्झनु पर्छ ।

- (ड) "नगरपालिका" भन्नाले सोलुदुधकुण्ड नगरपालिकालाई सम्झनु पर्छ ।
- (च) निष्कासन" भन्नाले फोहोरमैला उत्पादन स्थलबाट नगरपालिकाले तोकेको स्थानमा थुपार्ने वा निकाल्ने कार्य सम्झनु पर्दछ ।
- (छ) "प्रमुख"भन्नाले सोलुदुधकुण्ड नगरपालिकाको प्रमुखलाई सम्झनु पर्छ ।
- (ज) "प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत" भन्नाले सोलुदुधकुण्ड नगरपालिकाको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतलाई सम्झनु पर्छ
- (झ) "फोहरमैला" भन्नाले घरेलु, औधोगिक, रासायनिक, प्लाष्टिक र सिसाजन्य, मासु तथा पशुजन्य, कृषिजन्य, स्वास्थ्य संस्थाजन्य, सवारी साधनजन्य वा हानिकारक फोहरमैला संझनुपर्दछ र सो शब्दले तत्काल प्रयोग हुन नसकेका, फालिएका, सडेगलेका, वातावरणमा प्रतिकूल हुने गरि निष्काशन गरिएका ठोस, तरल, ग्यास, लेदो, धुवा, धुलो विधुतीय एवं सूचना प्रविधिसँग सम्बन्धित सामग्री तथा त्यस्तै प्रकारका सार्वजनिक स्थलमा टाँसिएका पोस्टर, पम्पलेट, पर्चा, फ्लेक्सबोर्ड तथा तोकिएका अन्य सामग्रीहरु समेतलाई सम्झनु पर्छ ।
- (ञ) "फोहरमैलाप्रशोधन" भन्नाले फोहरमैलाको रूप वा गुणमा परिवर्तन गरी अन्य कुनै उपयोगी वस्तु तयार गर्ने मल, ग्याँस, ऊर्जा वा अन्य वस्तु उत्पादन गरी फोहरमैला व्यवस्थापन गर्ने प्रक्रिया सम्झनु पर्छ ।
- (ट) "फोहरमैला व्यवस्थापन" भन्नाले फोहोरमैलाको स्रोतमा पृथकीकरण, संकलन, प्रशोधन, विसर्जन वा फोहरमैला व्यवसाय सम्मको कार्यलाईसम्झनु पर्छ ।
- (ठ) "फोहर मैला संकलन" भन्नाले फोहरमैला उत्पादन स्थलबाट उठाउने, घरघरबाट संकलन गर्ने, सार्वजनिक स्थलबाट बढार्ने, थुपार्ने, झारपात उखल्ने, सार्वजनिक स्थलमा राखिएका पोष्टर, पम्पलेट व्यानर आदि उप्काउने र संकलन गर्ने कार्यलाईसम्झनु पर्छ ।
- (ड) "विसर्जन"भन्नाले फोहोरमैला अन्तिम निष्कासन तथा व्यवस्थापन सम्झनु पर्छ ।
- (ढ) "वडा समिति"भन्नाले सोलुदुधकुण्ड नगरपालिकाका सबै वडा समितिहरूलाई सम्झनु पर्छ ।
- (ण) "सामुदायिक संस्था"भन्नाले नाफा आर्जन नगर्ने उद्देश्यले समुदायको हितको लागि प्रचलित कानून बमोजिम र स्थापित र सहभागितामूलक टोलविकास संस्था तथा उपभोक्ता समूह र गैरसरकारी संस्था सम्झनु पर्छ ।

- (त) “संकलन केन्द्र” भन्नाले घर घरबाट नस्कने फोहोरमैला संकलन गरी निर्धारित समयसम्म राख्न वा थुपार्न नगरपालिकाले तोकेको स्थान सम्झनु पर्दछ र घरघरमा फोहोरमैला संकलन गर्न आउने नगरपालिकाले तोकेको फोहोरमैला संकलक वा फोहोरमैला संकलक गर्ने साधन समेतलाई सम्झनु पर्छ ।
- (थ) “संकलन पात्र” भन्नाले फोहोरमैला संकलन गर्ने, वाल्टी, डस्टविन, कन्टेनर लगायतका सामग्री सम्झनु पर्छ ।
- (द) “तोकिएको वा तोकिए बमोजिम” भन्नाले यस ऐन अन्तर्गतको नियममा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम सम्झनु पर्छ ।

परिच्छेद २

आधाभूत सरसफाई तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी व्यवस्था

३. फोहोरमैला उत्पादन कम गर्ने:

(१) प्रत्येक नगरवासीमा आधाभूत सरसफाई तथा फोहोरमैला व्यवस्थापनप्रति जागरुकता अभिवृद्धि गरी नगरवासीकै सक्रिय सहभागितामा फोहोरमैलाको व्यवस्थापन गरिनेछ ।

(२) प्रत्येक नगरवासीमा “सफा नगर, मेरो रहर” को भावना विकास गरी घर आँगन सफा राख्ने र सहभागितात्मक प्रणालीबाट नगर क्षेत्रलाई “सफा, स्वच्छ र वातावरणमैत्री नगरका” का रूपमा विकास गरिनेछ ।

(३) कुनै व्यक्ति, परिवार, व्यवसायिक संस्था वा निकायले कुनै काम, व्यवसाय वा कारोबार गर्दा उत्पादन हुने फोहोरमैला यथाशक्य कम गर्नुपर्नेछ । नगरपालिकाले फोहोरमैला न्यूनिकरण, पुनः प्रयोग तथा पुनः चक्रीय प्रयोगलाई प्रोत्साहन गर्न समन्वयात्मक व्यवस्था मिलाउने छ र यसको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि आवश्यक निर्देशिका बनाई लागू गर्न सक्नेछ ।

(४) आफ्नो क्षेत्रभित्र विसर्जन हुन सक्ने फोहोरमैलाको विसर्जन वा पुनः प्रयोगको व्यवस्था मिलाइ बाँकी फोहोरमैला मात्र निष्कासन गरी फोहोरमैलाको परिमाणलाई घटाउनु व्यक्ति, परिवार, टोल सुधार समिति, स्थानीयवासी वा निकायको कर्तव्य हुनेछ ।

(५) फोहोरमैला संकलन स्थललाई सरसफाई केन्द्रका रुपमा विकसित एवं व्यवसायिक प्रयोजनका लागि प्रयोगमा ल्याइनेछ ।

४. स्रोतमा फोहोरमैला पृथकीकरण गर्नु पर्ने: (१) प्रत्येक व्यक्ति, परिवार, होटल, लज, रेष्टुराँ, व्यवसायी, नगरवासी तथा संघ संस्था वा निकायले स्रोतमा फोहोरमैला पृथकीकरण गर्नु पर्नेछ ।

(२) स्रोतमा फोहोरमैला पृथकीकरण गर्दा जैविक, अजैविक, पुनः प्रयोग हुने र खतराजन्य फोहोरमैला अलगअलग छुट्याएर राख्नु पर्नेछ ।

(३) नगरपालिकाले फोहोरमैला संकलन गर्ने दिन, समय र स्थान छुट्याई अलग अलग दिनमा जैविक, अजैविक, पुनः प्रयोग हुने र तोकिए बमोजिमका हानिकारक खतराजन्य फोहोर संकलन गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ । हानिकारक वा खतराजन्य फोहोरमैला वा रासायनिक फोहोरमैला संकलन केन्द्रमा निष्कासन गर्ने पाइने छैन ।

(४) नगरपालिकाले जैविक र अजैविक फोहोर विस्थापनका लागि सार्वजनिक स्थलमा आवश्यक संकलन पात्र राख्न सक्नेछ ।

(५) नगरपालिकाले फोहोरमैला व्यवस्थापन तथा वातावरण संरक्षणका लागि अलगगै एकाई सञ्चालनमा ल्याइ काम गर्नसक्नेछ ।

५. सार्वजनिक स्थलमा फोहोर फाल्न निषेध गरिएको: (१) नगरपालिका क्षेत्रभित्र निजी घर बाहिर वा वरिपरि र सार्वजनिक स्थलमा फोहोर फाल्न निषेध गरिएको छ ।

(२) घर, पसल, होटल, उधोग, स्वास्थ्य संस्था वा अरु कसैले पनि आफ्नो स्थानबाट बाहिर फोहोर निष्काशन गर्दा तोकिएको समय र स्थानमा मात्र निष्काशन गर्नुपर्ने छ ।

(३) सार्वजनिक स्थल, सडक, नाला वा अन्य कुनै पनि खुल्ला स्थानमा जथाभावी फोहोर फाल्न वा निष्काशन गर्न पाइने छैन ।

(४) नगरपालिकाले जैविक र अजैविक फोहोर संकलन तथा व्यवस्थापनका लागि सार्वजनिक स्थलमा राखिएको भाँडोमा थोरै मात्रामा राख्न मिल्ने फोहोर मात्र राख्नु पर्नेछ । त्यसरी राखिएको फोहोर संकलन गर्न राखिएको भाँडोमा शिशाजन्य र खतराजन्य फोहोर फाल्न पाइने छैन ।

७. फोहोरमैलाको ढुवानी

(१) संकलन केन्द्रमा जम्मा भएको फोहोरमैलालाई फोहोरमैला व्यवस्थापन स्थलसम्म ढुवानी गर्ने दायित्व नगरपालिकाले व्यवस्था गरेको संस्था वा निकायको हुनेछ ।

(२) फोहोरमैला ढुवानी गर्दा तोकिए बमोजिमको ढुवानी साधन प्रयोग गर्नुपर्नेछ । यस्तो साधन तोकदा तौल, क्षमता, तरिका, सडकको क्षमता तथा वातावरणमा पर्न सक्ने प्रभाव समेतलाई बिचार गरी तोक्नुपर्नेछ ।

(३) फोहोरमैला ढुवानी गर्दा नगरपालिकाको दफा ४ बमोजिम स्रोतमा छुटाई निष्कासन तथा संकलन गरिएको फोहोरमैलाको अलग अलग ढुवानी गर्नु पर्नेछ ।

८. सरसफाइ केन्द्रको व्यवस्था तथा सञ्चालन: (१) नगरपालिकाले नगर क्षेत्रमा एक सरसफाइ संकलन तथा प्रशोधन केन्द्रको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

(२) यस्तो सरसफाइ संकलन तथा प्रशोधन केन्द्र आवश्यकता अनुसार बडा तहमा पनि विस्तार गर्न सकिनेछ ।

(३) सरसफाइ संकलन तथा प्रशोधन केन्द्रकोसञ्चालन व्यवसायिक रूपमा गरिनेछ ।

(४) सरसफाइ संकलन तथा प्रशोधन केन्द्रमा कुहिने फोहोरलाई कम्पोष्ट मल बनाउनु पर्नेछ । यसरी कम्पोष्ट मल बनाउँदा जैविक विधिको प्रयोग गरी फोहोरबाट गन्ध नआउने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ । यस सम्बन्धी क्षमता विकासका कार्यक्रमको व्यवस्था नगरपालिकाले मिलाउने छ ।

(५) सरसफाइ संकलन तथा प्रशोधन केन्द्रमा फूलबारी तथा सेडको व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

(६) नगरपालिकाले सरसफाइ संकलन तथा प्रशोधन केन्द्रको सञ्चालन आफै वा सार्वजनिक निजी साझेदारीको अवधारणाबाट सञ्चालन गर्न सक्नेछ ।

९. फोहोरमैला व्यवस्थापनको अनुगमन: (१) नगरपालिकाले फोहोरमैला व्यवस्थापन तथा निष्कासन कार्यको नियमित अनुगमन गर्नु वा गराउनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम अनुगमन गर्दा नगरपालिकाले आवश्यक कार्य योजना बनाई लागु गर्न सक्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम अनुगमनमा खटिने व्यक्तिले अनुगमन पश्चात सोको प्रतिवेदन नगरपालिकाका समक्ष दिनुपर्नेछ ।

(४) प्राप्त प्रतिवेदनमा औल्याइएका विषयहरुको सुधार तथा कार्यन्वयनका लागि नगरपालिकाले आवश्यक व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

(५) नगरपालिकाले यस दफा बमोजिम अनुगमन गर्ने कार्यका लागि प्राविधिक सहितको छुट्टै वडा स्तरीय र नगर स्तरीय संयन्त्र निर्माण गरी तोकिए बमोजिम कायदिश दिन सक्नेछ ।

१०. सरसफाइ सेवा शुल्क तोक्न सक्ने : (१) कार्यपालिकाले नगरक्षेत्रमा फोहोरमैलाको संकलन गरी सरसफाइलाई व्यवस्थित गर्न सेवा शुल्क तोक्न सक्नेछ ।

(२) नगरपालिकाले तोकेको शुल्क भन्दा बढी शुल्क उठाउन पाइने छैन ।

(३) कार्यपालिकाले विपन्न व्यक्ति वा सामाजिक संघ संस्थालाई आवश्यकता हेरी सामूहिक वा व्यक्तिगत न्यूनतम रूपमा सेवा शुल्क निर्धारण गर्न सक्नेछ ।

(४) फोहोरमैला सेवा शुल्कबाट प्राप्त आम्दानी नगरपालिकाको सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नु पर्नेछ ।

११. टोल सुधार तथा सरसफाई समितिको व्यवस्था : (१) नगरपालिकाले स्रोतमा फोहोरमैला छुट्ट्याई फोहोरमैला व्यवस्थापनको कार्य र सडक एवं नगर क्षेत्र सफा राखनप्रत्येक टोलमा टोल सुधार समितिलाई सक्रिय गराइ परिचालन गर्न सक्ने वा सरसफाई समितिको निर्माण गरी नागरिक सहभागिता अभिवृद्धि गर्न सक्नेछ ।

(२) टोल सुधार वा सरसफाई समितिको गठन तथा परिचालनका लागि वडा अध्यक्षले आवश्यक अग्रसरता लिनु पर्नेछ ।

(३) टोल सुधार समिति वा सरसफाई समितिको आफ्नै एउटा कोष हुनेछ जसमा देहाय अनुसारका रकम रहने छन्:-

(क) टोलवासीको सदस्यता शुल्कबाट उठेको रकम,

(ख) चन्दादाताबाट प्राप्त रकम,

(ग) नगरपालिकाबाट प्राप्त अनुदान,

(घ) संघ संस्था वा अन्य कुनै स्रोतबाट प्राप्त रकम ।

(४) टोल सुधार समिति वा सरसफाई समितिको कोषको सञ्चालन सामान्यतया देहायका आधारमा हुनेछ:-

- (क) टोल सुधार समिति वा सरसफाई समितिको विधानमा भएको कोष सञ्चालन समितिको निर्णयद्वारा सञ्चालन गर्नु पर्ने,
- (ख) बजार क्षेत्रको सरसफाईका लागि प्रयोग गर्न सक्ने,
- (ग) समितिले आंशिक करारमा सरसफाईका लागि जनशक्ति राख्न सक्ने,
- (घ) फोरमैला व्यवस्थापन सम्बद्ध टोल सुधारका लागि आवश्यक पर्ने मेला महोत्सव कार्यमा प्रयोग गर्न सक्ने ।

१२. टोल सुधार समिति वा सरसफाई समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार : टोल सुधार समिति वा सरसफाई समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय अनुसार हुनेछ :-

- (क) बजार क्षेत्रको सरसफाईका लागि समुदाय तथा जनशक्ति परिचालन गर्ने,
- (ख) टोलमा टोलवासीले प्रयोग गर्ने गरेको सेफ्टी ट्याङ्क लगायतबाट उत्पादन हुने फोहोरमैलाको उचित व्यवस्थापन भए नभएको अनुगमन गरी उचित व्यवस्थापन गर्न लगाउने र त्यसरी उचित व्यवस्थापनमा असहयोग पुऱ्याउनेलाइ कारबाहीका लागि नगरपालिकामा लेखी पठाउने,
- (ग) टोलवासी तथा टोलमा सञ्चालन हुने व्यवसायका लागि आवश्यक पर्ने धारा, पानी र विजुली जडान गर्न वडा कार्यालयमा सिफारिश गर्ने,
- (घ) फोरमैला व्यवस्थापन सम्बद्ध टोल सुधारका लागि आवश्यक पर्ने मेला महोत्सव सञ्चालनका लागि आवश्यक पहल गर्ने,
- (ङ) टोल सुधारका लागि आवश्यक पर्ने अन्य कार्य गर्ने ।

१३. घरमा चर्पी र सेफ्टी ट्याङ्क अनिवार्य रुपमा बनाउनु पर्ने :(१)कसैले पनि चर्पीको फोहोर सडक वा खुला नालामा विसर्जन गर्न पाउने छैन ।

(२) नगरपालिका क्षेत्रमा बन्ने नयाँ भवनमा चर्पी र सेफ्टी ट्याङ्क अनिवार्य रुपमा राख्नु पर्नेछ । नगरपालिका क्षेत्रमा बन्ने नयाँ भवनमा सेफ्टी ट्याङ्की बनाउने स्थान स्पष्ट नखुलेसम्म नक्सापास गरिने छैन । साथै सेफ्टि ट्याङ्क बनेको प्रमाण पेश नगरेसम्म दोस्रो चरणको भवन निर्माण अनुमति प्रदान गरिने छैन ।

(३) यो ऐन लागू हुनुपूर्व निर्माण भैसकेका भवनमा सेफ्टी ट्याङ्की नभएको भए सामुहिक वा सार्वजनिक सेफ्टी ट्याङ्की निर्माण गरी सोको व्यवस्थापन गर्ने जिम्मेवारी टोल सुधार समिति वा सरसफाई समिति वा वडा कार्यालयको हुनेछ ।

तर टोल सुधार समिति वा सरसफाई समिति वा वडा कार्यालयहरूबाट सेफ्टी ट्याङ्कको व्यवस्थापन एवं प्रशोधन हुन नसकेमा नगरपालिकाले सोको व्यवस्थापन गर्न बाधा पर्ने छैन ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम टोल सुधार समिति वा सरसफाई समिति वा नगरपालिकाले सामुहिक वा सार्वजनिक सेफ्टी ट्याङ्क निर्माण गरी संचालन एवं व्यवस्थापन गरेकोमा नगरपालिकाको निर्णय अनुसार सेवा शुल्क लगाउन सक्नेछ ।

१४. अस्पताल तथा स्वास्थ्य संस्थाको फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी विशेष व्यवस्था : (१) यस नगरपालिकाभित्र संचालन हुने अस्पताल तथा स्वास्थ्य संस्थाले नेपाल सरकारद्वारा जारी "स्वास्थ्य सेवा फोहोर व्यवस्थापन मार्गदर्शन, २०७१"(हेल्थ केयर वेस्ट म्यानेजमेन्ट गाइडलाइन, २०१४)को पूर्ण पालना गर्नु पर्नेछ ।

(२) अस्पताल वा स्वास्थ्य संस्थामा बिरामीको चाप र सेवाको स्तर हेरी अटोक्लेभ वा मिनि अटोक्लेभ मेशिनको प्रयोगद्वारा जोखिमपूर्ण फोहोरमैला निर्मलीकरण गरेर मात्रा तोकिएको ठाउँमा विसर्जन गर्नु पर्नेछ ।

(३) अस्पताल वा स्वास्थ्य संस्थाले पर्याप्त मात्रामा सुई काट्ने औजार (निडिल कटर)राखी प्रयोग गरिएका सुईजन्य सामग्री टुक्राएरतोकिएको ठाउँमा विसर्जन गर्नु पर्नेछ ।

(४) स्वास्थ्य संस्थाहरूको डेलिभरी, अपरेशन थिएटर र ड्रेसिड कोठा आदिमा स्रोतमा नै फोहोर छुट्याउनको लागि सानोठूलो ट्रली तथा बाटा एवंबाल्टी राख्ने स्ट्यान्ड बनाउनु पर्नेछ ।

(५) स्वास्थ्य संस्थामा कार्यरत कर्मचारी तथा संस्थाको लागि माक्स, बुट,पन्जा चस्मा, एप्रोन, भाईरेक्स र फिनेल आवश्यक मात्रामा उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

(६) अस्पताल तथा प्रसुती केन्द्रहरूमा सालनाल व्यवस्थापन गर्नका लागि प्लासेन्ट पिटअनिवार्य रूपमा राख्नु पर्नेछ ।

(७) स्वास्थ्य संस्थालेकुहिने प्रकृतिका फोहोर विसर्जनको लागि उचित किसिमको खाल्डो र नकुहिने प्रकृतिका फोहोर विसर्जनको निमित्त डढाउने मेशिन (Incineration) को व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

(८) उपचारको क्रममा काट्नु फाल्नु पर्ने मानव अङ्ग जथाभावी विसर्जन गर्न पाइने छैन । यस्ता फोहरजन्य सामग्री तोकिए बमोजिम व्यवस्थापन गर्नुपर्नेछ ।

१५. फोहोरमैला संकलन तथा सरसफाइ कार्यमा संलग्न जनशक्तिको स्वास्थ्य परीक्षण गराउनु पर्ने : (१) फोहोरमैला संकलन तथा सरसफाइ कार्यमा खटिएका जनशक्तिलाई त्यसरी काममा लगाउनेले त्रैमासिक रूपमा स्वास्थ्य परीक्षण गराउने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

(१) फोहोरमैला संकलन तथा सरसफाइ कार्यमा खटिएका जनशक्तिलाई मास्क, पञ्जा, बुट, हेलमेट लगायतका सुरक्षा सामग्री त्यसरी काममा लगाउनेले उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

१६. नगरपालिकाले अनुगमन गर्न सक्ने : (१) नगरपालिकाले व्यक्ति, संघ संस्था, निकाय तथा व्यवसायीले गर्ने फोहोर व्यवस्थापन कार्यको अनुगमन गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) अनुसार भएको अनुगमनका क्रममा सुधार गर्नु पर्ने अवस्था देखिएमा नगरपालिकाले त्यस्तो संघ संस्थालाई आवश्यक निर्देशन दिन सक्नेछ । यसरी प्राप्त निर्देशनलाई सम्बन्धित संघसंस्था वा व्यवसायले पालना गर्नु पर्नेछ ।

(३) नगरपालिकाले उपदफा (१) र (२) बमोजिम गरेको अनुगमनबाट निज व्यक्ति, संघसंस्था वा निकायले नगरपालिकाले तोके बमोजिमको कार्य नगरेको पाएमा त्यस्तो व्यक्ति, संघसंस्था वा निकाय तोकिए बमोजिमको लाई जरिवाना गर्न सक्नेछ ।

परिच्छेद ३

कसूर तथा दण्ड सजाय

१७. कसूर तथा दण्ड सजाय : (१) कसैले तोकिएको भन्दा अन्यत्र कुहिने फोहोर फालेमा नगरपालिकाले पहिलो पटकका लागि पाँच सय रुपैयाँ र त्यसपछि पटकै पिच्छे थप एक हजार रुपैयाँका दरले बढ्दै जाने गरी जरिवाना गर्न सक्नेछ ।

(२) कसैले तोकिएको भन्दा अन्यत्र नकुहिने फोहोर फालेमा नगरपालिकाले पहिलो पटकका लागि एक हजार रुपैयाँ र त्यसपछि पटकै पिच्छे एक हजार पाँचसय रुपैयाँका दरले बढ्दै जाने गरी जरिवाना गर्न सक्नेछ ।

(३) चर्पीको फोहोर सडक वा खुला नालामा फाल्नेलाई नगरपालिकाले पहिलो पटकका लागि पाँच हजार रुपैयाँ र त्यसपछि पटकै पिच्छे थप पाँच हजार रुपैयाँका दरले बढ्दै जाने गरी जरिवाना गर्न सक्नेछ ।

(४) पटक पटक अनधिकृत समय र ठाउँमा फोहोरमैला फ्याँक्नेलाई नगरपालिकाले दिने सेवामा समेत कडाई गर्न सक्नेछ ।

(५) दफा ११ बमोजिम अस्पताल वा स्वास्थ्य संस्थाले गर्नुपर्ने कार्य नगरेमा नगरपालिकाले न्यूनतम पच्चीस हजारदेखि एक लाख पचास हजार सम्म जरिवाना गर्न सक्नेछ । साथै यस ऐनमा तोकिए भन्दा अन्यथा तरिकाले फोहोर विसर्जन गरेकोसाथै त्यस्तो संस्था बन्द गर्न आदेश दिन सक्नेछ ।

(६) दफा १२ को उपदफा (२) बमोजिम फोहोरमैला संकलन तथा सरसफाइ कार्यमा खटिएका जनशक्तिको त्रैमासिक रूपमा स्वास्थ्य परीक्षण नगर्ने स्वास्थ्य संस्थालाई पटकै पिच्छे रु. पच्चीस हजार जरिवाना गरिनेछ ।

(७) कुनै व्यक्ति, संघसंस्था वा निकायले दफा १३ को उपदफा (३) बमोजिमको कार्य गरेको नगरपालिकाले पाएमा त्यस्तो कार्यबाट कसैलाई हानिनोक्सानी पुग्न गएको देखिएमा त्यस्तो हानिनोक्सानी हुनुपूर्वको अवस्थामा ल्याउन लगाउनेछ । निज व्यक्ति, संघसंस्था वा निकायले पूर्ववत अवस्थामा तोकेको समयमा नल्याएमा नगरपालिकाले सो अवस्थामा ल्याउन लाग्ने खर्चको प्राविधिक मूल्याङ्कन गरी सो बराबरको रकम नगरपालिकामा जम्मा गर्न आदेश दिन सक्नेछ । साथै नगरपालिकाले त्यस्तो रकम जम्मा नगर्ने व्यक्ति, संघसंस्था वा निकायको चल अचल सम्पत्ति रोक्का गर्ने वा नगरपालिकाबाट प्रवाह गरिने सेवाबाट त्यस्तो व्यक्ति, संघसंस्था वा निकायलाई बञ्चित गर्नसक्नेछ ।

परिच्छेद ४

फोहोरमैला व्यवस्थापन बोर्ड सम्बन्धी व्यवस्था

१८. फोहोरमैला व्यवस्थापन बोर्डको गठन: फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धमा अवलम्बन गर्नुपर्ने नीति निर्धारण र अन्य आवश्यक कार्यहरूका लागि नगरपालिकामा एक फोहोरमैला व्यवस्थापन बोर्ड रहनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको बोर्डमा देहायका सदस्यहरू रहनेछन् ।

(क) नगरपालिकाका प्रमुख	अध्यक्ष
(ख) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	सदस्य
(ग) कार्यपालिकाका सदस्यहरू मध्येबाट नगरपालिकाले मनोनित	

- गरेका १ जना महिला सहित दुई जना -सदस्य
- (घ) वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन बोर्डका संयोजक सदस्य
- (ङ) स्थानीय व्यवसायीहरको प्रतिनिधिमूलक संघ संस्थाका प्रतिनिधहरू मध्ये नगरपालिकाले मनोनित गरेका १ जना महिला सहित २ जना -सदस्य
- (च) नगरपालिकाको सम्बन्धित शाखा प्रमुख -सदस्य
- (छ) नगर कार्यपालिकाले मनोनित गरेको फोहोरमैला प्रभावित क्षेत्रमा बसोबास गर्ने व्यक्तिहरू मध्येबाट एक महिला सहित २ जना -सदस्य
- (ज) फोहोरमैला व्यवस्थापन र खानेपानी तथा सरसफाई संबन्धित संस्थाहरू मध्येबाट नगर कार्यपालिकाले मनोनित गरेको १ जना महिला सहित २ जना -सदस्य
- (झ) योजना तथा शहरी बिकास शाखा प्रमुख -सदस्य
- (ञ) नगरपालिकाले तोकेको फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धि विज्ञ १ जना -सदस्य
- (ट) टोल बिकास संस्थाहरू मध्येबाट नगर कार्यपालिकाले मनोनित गरेका १ महिला सहित २ जना -सदस्य
- (ठ) फोहोरमैला व्यवस्थापन तथा वातावरण शाखा प्रमुख -सचिव

(३) फोहोर व्यवस्थापन संलग्न निजी क्षेत्रका प्रतिनिधिलाई बोर्डमा आमन्त्रण गर्न सकिनेछ ।

(४) उपदफा (२) बमोजिम मनोनित सदस्यको पदावधि तीन बर्षको हुनेछ ।

१९. फोहोरमैला व्यवस्थापन बोर्डको काम, कर्तव्य र अधिकार:(१) फोहोरमैला व्यवस्थापन बोर्डको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ ।

(क) फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धि आवश्यक निती तर्जुमा गरी स्वीकृतिका लागि नगर कार्यपालिकामा पेश गर्ने ।

- (ख) फोहोरमैला व्यवस्थापन कार्यसंग सम्बद्ध निकायहरु बीच समन्वयका लागि नीतिगत व्यवस्था गर्ने ।
- (ग) फोहोरमैला व्यवस्थापनका लागि नगरपालिकाले शुल्क निर्धारण गर्दा आवश्यक पर्ने मापदण्ड तयार गरी नगर कार्यपालिकामा पेस गर्ने ।
- (घ) फोहोरमैला एकिकृत रूपमा व्यवस्थापन गर्न नगरपालिकाले कुनै लगानी गर्नुपर्ने अवस्थामा त्यस्तो लगानी गर्नुपर्ने रकमको प्रतिशत निर्धारण गर्ने ।
- (ङ) फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धि कार्यमा कुनै अवरोध उत्पन्न भएमा सरोकारवाला पक्षहरूसंग छलफल गरी समाधान खोज्ने ।
- (च) तोकिए बमोजिम अन्य काम गर्ने ।
- (२) बोर्डको बैठक महिनामा कम्तिमा १ पटक बोर्डका अध्यक्षले तोकेको मिति, समय र स्थानमा बस्नेछ ।
- (३) बोर्डको बैठकको अध्यक्षता बोर्डको अध्यक्षले गर्नेछ ।
- (४) सम्पूर्ण सदस्य संख्याको ५० प्रतिशत भन्दा बढी सदस्य उपस्थित भएमा बैठकको लागि गणपुरक संख्या मानिनेछ ।
- (५) बैठक निर्णय सामान्यतस् सहमतिमा गरिनेछ । सहमति हुन नसकेमा बहुमतको आधारमा हुनेछ र मत बराबर भएमा बैठकको अध्यक्षता गर्ने व्यक्तिले निर्णायक मत दिनेछन् ।
- (६) बोर्डले आवश्यक देखेमा फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धि कुनै विज्ञ वा पदाधिकारीलाई आमन्त्रण गर्ने सक्नेछ ।
- (७) बोर्डको निर्णय अध्यक्षले प्रमाणित गर्नेछ ।
- (८) बैठक सम्बन्धी अन्य कार्यविधि बोर्ड आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद ५

विविध

२०. रासायनिक विषादी सम्बन्धी व्यवस्था: (१) रासायनिक विषादीको आयात गर्दा तोकिए बमोजिमको मापदण्डको अधिनमा रही गर्नुपर्नेछ ।

समयावधि सकिएको रासायनिक विषादी तोकिएको मापदण्डको अधीनमा रही नष्ट गर्ने जिम्मेवारी त्यस्तो रासायनिक विषादी आयात गर्ने वा कारोबार गर्ने सम्बन्धित व्यक्ति वा संस्थाको हुनेछ । मापदण्ड विपरित नष्ट गरेमा तोकिए बमोजिम कारबाही हुनेछ ।

२१. **फोहोरमैला व्यवस्थापन संलग्न सामुदायिक संस्थाको अभिलेख राख्ने:** (१) नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्रको फोहोरमैला व्यवस्थापनमा काम गर्ने सामुदायिक संस्थाहरूको अध्यावधिक विवरण राख्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम राखिने विवरणमा त्यस्ता संस्थाले काम गरिरहेको क्षेत्र र प्रकृति, जनशक्ति, आर्थिक तथा प्राविधिक स्रोत तथा अन्य आवश्यक विवरण समेत उल्लेख गर्नु पर्नेछ ।

२२. **स्वीकृति लिनुपर्ने:** नगरपालिकाले कुनै विदेशी व्यक्ति, संघसंस्था वा दातृ निकायबाट सहयोग लिई फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा प्रदेश वा संघीय सरकारको पूर्व स्वीकृत लिई गराउनु पर्नेछ ।

२३. **पुरस्कार दिन सकिने:** (१) फोहोरमैला व्यवस्थापनका लागि नवीनतम अवधारणाको विकास गर्ने, त्यस्तो कार्यलाई प्रोत्साहन गर्ने तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन कार्यमा योगदान गर्ने व्यक्ति वा संस्थालाई नगरपालिकाले सम्मान स्वरूप उपयुक्त पुरस्कार दिन सकिनेछ ।

(२) यस ऐनको प्रतिकूल हुने गरी जथाभावी फोहोरमैला राख्ने, थुपार्ने वा फाल्ने व्यक्तिको बारेमा प्रमाणसहित उजुरी दिने व्यक्तिलाई नगरपालिकाले सम्मान एवं नगर पुरस्कार समेत दिन सक्नेछ ।

२४. **नियम बनाउने अधिकार:** कार्यपालिकाले यस ऐनको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि आवश्यक पर्ने नियम, निर्देशिका, कार्यविधि र मापदण्ड बनाई लागू गर्न सक्नेछ ।

अनुसूची-१

फोहरमैलाको वर्गिकरण

साधारण फोहरमैला			हानिकारक फोहरमैला	
जैविक फोहर	अजैविक फोहर	अन्य	स्वास्थ्य संस्थाजन्यफोहर	औद्योगिक फोहर
भान्साको फोहर, बचेको खाना, कागज तरकारी तथा फलफुलका बोक्रा, पात पतिंगर, झारपात, धुलोकसिंगर/ र यससँग सम्बन्धित ग्याँस, तरल तथा ठोस फोहरमैला	प्लाष्टिकका सामान, कार्ड बोर्ड, पेपर, प्याकेजिङ पेपर, शिसा, मेटल, जुत्ता, चप्पल, पुरानोकपडा यससँग सम्बन्धित तरल तथा ठोस फोहरमैला	निर्माणजन्य फोहरमैला, पशु तथा पंक्षी जन्य यससँग सम्बन्धित ग्याँस, तरल तथा ठोस फोहरमैला	म्याद नाघेका औषधीहरू, सिरिन्ज, निडिल, धारिला हतियार एवं औजारहरू, पन्जामाक्स/, काटिएका शरिरका अंगहरू, रगतका पोका, ब्यान्डेज र यससँग सम्बन्धित ग्याँस, तरल तथा ठोस फोहरमैला	केमिकलहरू, विषालु ग्यास, खरानी, हेवि मेटल, मर्करी, लिड, रंग, विषादीहरू, केमिकल, फर्टिलाईजर, सवारी साधनजन्य, पोलिस र यससँग सम्बन्धित ग्याँस, तरल तथा ठोस फोहरमैला